

Глигор Муминовић/ЗАВИЧАЈНЕ ЈАБУКЕ

Глигор Муминовић

ЗАВИЧАЈНЕ ЈАБУКЕ

Модрича, 27. јануар 2010.

*Мајци Даници и оцу Ђорђу
за све оно што родитељи дају
дјеци, а дјеца им не могу вратити
- живот и родитељску љубав,
васпитање, знање и имање*

ЧОВЈЕК И ЗАВИЧАЈ

ЧОВЈЕК И ЗАВИЧАЈ

Тешко је наћи сликара у чијим дјелима нећеш јасно препознати мотиве, облике и боје из његовог мјеста рођења; композитора без тонова, звукова, мелодија и инструмената из његовог дјетињства; књижевника без људи, митова, легенди, симбола и језика његовог ужег или ширег завичаја. Нема Кочића без Змијања, Ђосића без Поморавља, Црњанског без Војводине, Толстоја без Јасне Пољане, Тагоре без Индије; Станковић је сав у Врању, Шантић у Мостару, Ђопић у Крајини, Андрић у Босни, Зола у Паризу, Шолохов на Дону.

У Малом принцу Антоана де Сент Егзиперија цвијет замјера човјеку што нема коријен не слутећи да је коријен те свјетске луталице много јачи и дубљи од коријена било које биљке на овој планети. Никако се не може другачије протумачити повратак у завичај, да ту окончају овоземаљски живот, људи који су у далеком свијету стекли име, славу и богатство, него снажним коријеном у својој земљи. Вјероватно је зато Никола Тесла у тестаменту оставио завјет да му земни прах почива у Београду, Дучић на Градини изнад Требиња, Његош на Ловћену, Радичевић на Стражилову...

Ту тајну, невидљиву и нераскидиву везу човјека и завичаја „разумио нико није и разумјети нико неће“, баш као ни треперење Ракићеве Јасике. Научници су темељито и објективно, онако како то они увијек раде, изнијели цијели низ хипотеза, али су остајали само на нивоу претпоставке. Једни су по-

сезали за историјом, други за митологијом, трећи за психологијом, четврти за генетиком... а на крају је редовно стајао упитник. При свему томе су заборавили једну ствар да се до тајне срца само срцем може доћи и да су јој управо зато ближе умјетници него научници. Можда ту тајну само Бог зна па је зато тако дубока и недокучива, али и изазовна и чаробна. Плашим се да, ако је ипак једног дана докучимо, нећемо бити ближе Богу, него ћемо остати празних срца и душа; нећемо стићи до Бога, него отићи до врага. За разлику од научника умјетници (а и ми, обични смртници) нису се трудили да открију тајну, већ су славили њену љепоту.

Човјеку је домовина или отаџбина, ако је судити по значењу коријена ових изведених синонима (домовина од дом, отаџбина од отац), тамо гдје му је родни дом или тамо гдје му је кућа отаца, дакле у најужем завичају. Тек, ако се овако схвати извор љубави према домовини, могуће је разумјети снагу патриотизма - жртву косовских витезова и устаника са Чегра, бранилаца Београда и Цера... Свако од њих је бранио неку ријеку и јутро на њој, неку планину и сунце над њом, неки извор и врбу над њим, храст у својој шуми, стару јабуку у воћњаку, јоргован у дворишту, ластично гнијездо под кровом, мирис хљеба на огњишту, натрули и накривљени крст на гробу ... Да још мало демистификујемо домовину и патриотизам. То може бити и само стара клупа у неком дворишту, љуљашка на некој липи, димњак са гнијездом роде, само један балкон и цвијет на њему, или само прозор и очи иза њега, дуња на орману, пожутјела мајчина слика, стари буквар, колијевка заборављена на тавану, икона и

кандило на зиду, мирис тамјана, зврк који је направ-
вио отац...

И још мало демистификације...

Кад год сам са мајком одлазио у мјесто њеног рођења, моју ујчевину, изнова сам спознавао моћ завичаја. То је једно врлетно село између сурових планина са оштром климом, али чим мајка угледа стрме ливаде које се вежу за омар испод литица Маглића и разбацане, бијеле сеоске кућице, старица се потпуно промијени. Очи оживе, заиграју и засијају неким чудним сјајем. Лице се чисто подмлади, заблеста и зарумени. Нема више ни трага од ишијаса, реуме, пробадања у прсима, натеклих зглобова, мигрене... „Ево, овдје смо се скупљали и играли пиљака. Сједећи на овоме камену, исплела сам брату прве чарапe. Иза онога грма ми је вук однио Гриву. Са овога извора вода је најздравија.“ Умива се, пије воду као лијек и сипа у неку флашицу да понесе кући, вади један каменчић из воде, брише га и дуго загледа, а затим га увија у мараму и ставља у џеп као амајлију.

„Са ове јабуке сам донијела младицу и окалемила ону петровачу изнад наше куће. То су најслађе и најздравије јабуке. На овоме гумну смо се окупљали свечаним данима и са пристојне удаљености упијали сваку ријеч старијих. Каква је то школа била!“

Редовно је одлазила и на гробље. Тамо је плијевила траву око гробова, скидала лишај и маховину са крстова, палила свијеће и причала као да је ту сама са својим родитељима, стричевима, помрлом браћом и комшијама којих одавно нема. На повратку лако

скрену са стазице и убра један бијели цвијет. „Ово је јеремичак. Појави се међу овим планинама чим снијег окопни. Има најљепши мирис који је природа произвела. Колико сам само пута сањала тај мирис!“ Приђе једној тиси, прекрсти се, одломи гранчицу и стави у торбу. „Ово је, сине, најстарије и свето дрво, чува нас на овоме и на ономе свијету. Лијепо га је увијек имати са собом.“

Када је мајка умрла, у коферчету у коме је чувала највеће драгоцености (поклоне које су јој дјеца куповала, слике унучади, рецепте за неке народне лијекове, вјенчани прстен...) нашли смо и онај каменчић са извора из њеног Мратиња, сасушени цвијет јеремичка и крст изрезбарен њеном руком од оне границице тисе испод Маглића. Ето, тај камичак са извор, онај мирис јеремичка и крстић од тисовине је завичај или цијела домовина или васколика отаџбина.

Причао ми отац како му је мајка дуго и тешко боловала, а онда у једно предвечерје замолила га да је изнесе у двориште. Подигла је уморне капке да у поглед који се гаси стане цијели крај (планина гдје је љетовала, њиве које је копала, воћњаке које је гајила...) и удахнула дубоко у већ усахле груди мирисе шума, ливада, ријеке... Прекрстила се и шапнула: „Хвала ти, Боже!“ Чим су је вратили на кревет у соби, мирно је умрла. Вјероватно је хтјела да на онај други свијет понесе све облике и мирисе завичаја и да се захвали Господу што јој је све то даривао. Ко зна, можда то и јест оно једино што понесемо одлазећи Богу на истину. И дај, Боже, да то можемо и тамо чувати!

ЗАВИЧАЈ

*У стиху ми сваком засвијетли
онај цвијет прољећнога дрена
и с јесени јабука румена,
рана јутра што их буде п'јетли.*

*У рими ми свакој зајубори
цвркут ласте испод крова старог,
шум потока из дјетињства давног,
шапат вјетра у јеловој гори.*

*Стари орах дугачкијех грана
редовно ми долази у снове
и мирише до освита дана.*

*Не знам више пишем ли стихове
ил' стихови исписују мене
ил' цвијеће завичајно вене.*

ЈАБУКА

*Сваке ноћи појави се крадом
нека широм отворена рука,
а на длану румена јабука
засвијетли љубављу и надом.*

*Сваке ноћи на прозор се јави
неко лице румено и младо
па се спусти до мога јастука
кад, гле чуда, а оно јабука.*

*Густе таме нестане у сјају,
замирише соба на румено,
хладноћа се истопи у мају,*

*зашуми ми соба на свилено.
Хвала Богу што створи јабуку
и стави је човјеку у руку.*

БАЈКА О ПЈЕСМИ

*Некад давно руже су сањале
сонете неке румене и топле.
Некада су и траве шумјеле
елегије тужне, зелене и меке.
Једне ноћи брезе су шаптале
стихове чисте, бијеле и лаке.
Једног јутра облаци свирали
риме ведре, плаве и далеке.
И давно, давно – све је пјевало
пјесме тихе, тајне и дубоке.*

*Једног тужног дана
пјесма им заспала
и остало само:
румено и топло,
зелено и меко,
бијело и лако,
плаво и далеко,
тајно и дубоко.*

*Узалуд, узалуд
пјесници се труде
да пјесму пробуде
док се једног дана
не пробуди сама.*

БАЛАДА О ЖИВОТУ

*И груну извор
пуном снагом у свјетлост,
зна ли куда ће.*

*Хиљаде стаза
и на хиљаде страна,
која је права.*

*Бљесну на валу
кап раскошном љепотом,
важан је само трен.*

*Тече ријека
од извора све даље,
повратка нема.*

*Смјешка се цвијет
на огледалу воде,
зна ли докад ће.*

*Зрикавци зричу,
скоро ће хладна зима,
баш их је брига.*

*Прешао јелен
све планине големе
и би му мало.*

*СТИГОХ коначно
сада и, ето, овдје,
а нисам хтио.*

*ПАДЕ лист брезе,
крену у вјечност своју,
кад се већ мора.*

*ДУГА је вјечност,
бескрајно је дугачка,
како је надживјет'.*

ПЈЕСНИК

*Не знам из ког сам времена,
из овог сигурно нисам.
Да ли из неког што давно прође
ил' из неког што ће тек да дође?*

*Не знам из ког' сам мјеста,
из овог' сигурно нисам.
Из ког' сам запаљеног грмена,
са ког' сам разбијеног камена?*

*Не знам из кога сам стиха,
из овог' сигурно нисам.
Да л' је неки заборављен давно
ил' је неки ком' је доћи рано?*

*Али када сам већ сада
и када се наћох ође,
чекаћу, чекаћу тако дуго
док моје ја однекуд не дође.*

ТРАВЕ

*И у бијелим ноћима
зелено сањају траве
кад' ће опет да се јаве
у топле сунчане дане.*

*Коријен чува тајну
како поново бити
зелен, и сочан, и млад
у један прољећни дан.*

*Само траве знају
како обнављају
токове живота,
како да се нађе
нестала љепота.*

*Зато и пјесма снови
да буде истински жива
па да се као и трава
сваког прољећа обнавља.*

БРЕЗА

*Какву то чежњу и немир
страсно шапућеш у свемир
у дугим ноћима свиле
коју тихо ткају виле?*

*Какве везу снове тајне
сунчеве зраке сјајне
кроз лишће и дуге гране
у плавом заспале дане?*

*Како ти то једино срце
трепери у безброј листа
и у сваком жеља триста?*

*Нестаћеш једном у ноћи,
у сновима и љепоти,
у чежњама и самоћи.*

ЉУБАВНА ПЈЕСМА

Напиши ми једну дјечију!

*Мало луцкасту, мало боцкасту,
мало откачену, мало закачену,
мало уврнуту, мало заврнуту,
мало ошинуту, мало зезнуту,
мало закукуљену, мало замумуљену,
мало ћакнуту, мало звркнуту...*

Напиши ми једну дјечију!

Дјеца воле:

*да се мазе, да се плазе,
да се зезе, да се кезе,
да се чуде, да се дуре,
да изврћу, да премећу,
да заплићу, да отплићу,
да заврћу, да одврћу,
да мудрују да лудују...*

Напиши ми једну дјечију!

ЈАБУКА ПОД ТРЕБАВОМ

ЈАБУКА ПОД ТРЕБАВОМ

Путниче, ако си намјеран кренути у Модричу остави карту и иди за оком – неће Те преварити. Кад поћеш овамо, понеси само срце, то Ти је улазница у овај град.

Ако долазиш са истока, безбрижно плови кроз житна поља према оним брежуљцима што мирују пред тобом као заустављени талас, ту је Твоје пристаниште, ту је Модрича, ту ћеш наћи мир души и радост оку.

Ако долазиш са запада, плови низ ријеку Босну између брежуљака, пређи мост на њој и мирно уплови у луку, јер Модрича је сигурно била некад давно лука на Панонском мору гдје су пристајали жедни слободе и жељни мира.

Ако долазиш са сјевера, чим прећеш Босну, чека Те у хладу Требаве Модрича. Ту Те чека не само хлад, него и клупа, и чаша воде и со и хљеб.

Ако долазиш са југа, кад Ти пред очима пукне ширина равнице, заплови њом, али се држи требавске обале и упловићеш у затон под Мајном, у њен загрљај.

Ако идеш са нечасним намјерама, одустани, препознаће Те земља изрована гранатама, побуниће се гелери у дрвећу, устаће гробови. Ако Ти је савјест чиста, а намјере поштене, у овом граду нећеш бити странац, дочекаће Те пружена рука, широк осмјех, топла ријеч. Застани пред Спомеником борцима за слободу. Осјети снагу њиховог јединства и покрета. У тишини ћеш чути како им у бронзи куца срце за слободу овог града.

Прођи слободно градом, осјети ширину улица, послушај шум платана у парку, упијај мирисе ружа и јоргована из дворшита. Попни се на Мајну и одатле понеси у оку мир и ширину посавске равнице. Погледај

како Ти на поздрав Требава маше зеленим косама и вучијачки орлови крилима. У оне сиве силосе на крају града сваког љета се сливају златни потоци са наших њива.

Изађи у модричка поља, понеси боју пшенице у коси, загрли млада стабла кукуруза, расхлади босе ноге у росној дјетелини наших ливада, огрни се с прољећа бјелином шљивика, а у јесен утони у њихову модрину.

Крени уз брежуљке Требаве и Вучијака, убери најруменију јабуку и не питај чија је – Твоја је, за Тебе смо је чували, изабери најсочнију крушку и најплављу шљиву, нађи у трави шумску јагоду – Тебе је чекала, и сваки цвијет за Тебе цвјета. Послушај жубор поточића и рјечица, огледај се у води, осјети свјежину њену на лицу свом.

Попни се на Дугу њиву на Требави и на Липу на Вучијаку. Ту је свака стопа земље жива историја, прича о слободарству, храбрости и поносу. Одатле су Ти Озрен и Мајевица на дохват руке. Видјећеш како Ти Босна и Сава заводљиво бљескају из зеленила. Кад би имао око соколово, одатле би могао видјети и Београд, и Будимпешту, и Загреб.

А кад кренеш из Модриче, понеси из ње модрину ведрог неба, и модрину планине у јутарњем свитању, и модрину поља у ведром дану, и модрину вода под крошњама врба. Понеси у души тај плави мир – дубок и модар, по тој модрој боји Модрича се Модричом зове.

И нећемо Те звати да опет дођеш, нека Ти то кажу срце и душа, али знај да она јабука под Требавом само Тебе чека.

МОДРОМ ГРАДУ

*Ведро небо модрим платном
покривач Ти лаки стере.
Тиха Босна босих ногу
хаљину Ти модру пере.*

*Липом Ти се косе злате,
багремом се лице бијели,
понијели кукурузи,
а шљивици помодрели.*

*С Вучијака оро кличе
пјесму мира и слободе,
а са Мајне шева пјева
да нам житна поља роде.*

*Посавина снове снива,
снује снове непокорје.
Добор стражу чврсто чува,
са Требаве пркос дува.*

*Синови се модрог града
под сунчаним сводом куну:
„Љубићемо Твоју груду
кад нам душе звезде буду!“*

**Модрича (модри град) је градић на десној обали доњег тока ријеке Босне, на рубу посавске равнице и у подножју планине Требаве.*

МАЈНА

*„Тихо, тише“, молила ме трава,
„тихо гази Посавина сања.“*

*„Тихо, тише,“ преклињу борови,
„Вучијак нам чувају орлови.“*

*„Тихо, тише,“ трепери ми брега,
„са Требаве ја чекам витеза.“*

*„Тихо, тише,“ пјевуши ми гора,
„слушам вале Панонскога мора.“*

*„Тихо, тише,“ шапуће ми Мајна,
„у наручју Модрича ми спава.“*

**Мајна је дио Модриче којом се град из Посавине пење према врховима Требаве.*

БОСНА

Босна носи тугу с југа

- тиху, словенску.

Вода шапће причу древну

- горку, тежачку.

Валом плови пјесма мушка

- горда, хајдучка.

Талас ваља снагу буне

- силне, пркосне.

Вјетром хуји шум туђина

- хладних, далеких.

У вал рони грумен туге

- тешке, балканске.

**Босна је ријека која средином Босне тече са југа на сјевер и којом су вјековима водили путеви за добронамјерне и оне друге са сјевера на југ и обратно.*

ДОБОР

*Болује од бола непребола,
отежао од памћења злопамћења,
уморан од времена невремена,
сам самоћу самује,
сам тугу тугује.*

*У сну му несну звекет мачева
и вриска коња врана рањена,
и крик гаврана незасита,
и одјеци топа злогука,
и клетва мајки у црном.*

*У оку му тамну дубоку
лепршају црни барјаци,
и лижу језици пламени,
и теку вали кржави,
руше се зидови стамени.*

*У срцу му срцу рањену
ноћи црне дубоке,
грумен туге чемерне,
кугла тешка оловна
камен му у срцу камену.*

**Добор кула је тврђава подигнута 1388. године на лијевој
обали доњег тока ријеке Босне с циљем да буде сјеверна
капија која ће спречавати продоре непријатеља долином
ријеке у средиште државе.*

ТРЕБАВА

*Ко Ти ћилиме простире
меке, зелене?
Коме то јабуке береш
сочне, румене?*

*Ко Ти покриваче стере
цвјетне, бијеле?
Коме Ти то трешње носиш
крупне, црвене?*

*Ко Ти то хаљину везе
лаку, шарену?
Коме то јагоду бираш
ситну, планинску?*

*Ко Ти плетенице плете
дуге, зелене?
Коме то вијенце сплићеш
тешке, борове?*

*Виле Ти ни до кољена,
залуд Те змајеви просе
и благо носе,
Ти си зачарана
да будеш свагда
принцеца млада.*

**Требава је ниска планина (620 метара) између доњег
тока ријеке Босне на сјеверу и ријеке Лукавице на југу.*

ДУГА ЊИВА

*Дуга њива дуге бразде
у ровове дуге слаже,
у шанчеве и бусије
слобода се само сије.*

*А из буне и устанка,
из сјемена непокора,
расте витки бор до бора,
храст до храста – цела гора.*

*Према небу чело диже
и престолу свога творца
сваког дана све је ближе
окупана у слободи
ево стиже! Ево стиже!*

** Дуга њива је врх на планини Требави на коме се одиграла одлучујућа битка против феудалних турских односа у Посавско-требавској буни 1858. и одакле је руковођено операцијом за разбијање изолације крајишких Срба „Коридор“ 1992. године.*

НА ДУГОЈ ЊИВИ

*Одавде ћеш видјети,
чак иако си слијеп,
куполе Раванице,
крстове Студенице,
крсташ барјак Бошка Југовића
и шанчеве Ђорђа Петровића.*

*Овдје ћеш увек чути,
чак иако си глух,
и звона Грачанице,
тихи жубор Ситнице,
свете молитве из Хиландара
и топове са Кајмакчалана.*

*Овдје ћеш увек срести,
чак иако не ходаш ,
и светог Саву Српског,
светог цара Лазара,
и светог Петра Цетињског,
и Чудотворца Острошког.*

*Овдје ћеш казати,
чак иако си нијем,
„Оче наш, иже јеси!
Нек буде царство Твоје!
Ко не дошо у бој на Косово,
од руке му ништа не родило!“*

*Овдје биљке имају,
чак иако не слутиш,
душе, срца и очи
устаника и ратника,
за крст часни светих мученика,
за слободу златну страдалника.*

*Овдје си знај, човјече,
иако не вјерујеш,
најближе Свемогућем,
најближе самом себи,
најближе творцу неба и земље,
Оцу и Сину и Светом Духу*

Амин!

ЗДРАВИЦА ХРАСТУ

*За висок раст, за поносан стас,
за дуге гране – олуји бране,
за млад лист, за образ чист,
за једар жир, за души мир,
за коријен јак, за санак лак.*

*Расти и листај, на сунцу блистај,
за божјићно дрвце, за чисто срце,
за родни праг, за завичај драг,
за кућно сљеме за цијело племе,
за гнијездо роди да се живот роди.*

*Колијевка дјетету, а старцу штап,
држало перу, а слици рам,
фрула пастиру, а зврк сину,
пламен у ватри, у срцу жар,
хвала Ти, Боже, за овај дар!*

ПОП САВО НА ТРЕБАВИ

*Браните ли, дјецо моја,
од злотвора родну груду?
Чувате ли и туђина
од брзине својих руку?*

*Градите ли, чеда моја,
кроз планину друме тврде?
Дижете ли школе дјеци,
зидате ли мост ријеци?*

*Љубите ли оцу руку,
журите ли у науку?
Штујете ли књиге древне,
поменет' л' каткад мене?*

*Тако, тако живи били,
тако, тако, моји мили,
Бог све чује, Бог све види
„Што је чије даје свима“
и суди нам по дјелима!*

**Поп Саво Божић је био српски свештеник у требавском селу Толиса, а у вријеме Другог свјетског рата командант Требавског одреда Југословенске војске у отаџбини.*

ТОЛИСА

*Силнику си пркосишите,
освајачу отпоришите,
сабраћи си братилишите,
прогнанима уточишите.*

*Хајдуку си јатачишите,
устанику полазишите,
војницима логоришите,
рањенику љечилишите.*

*Слободи си слободишите
вјерницима крстилишите,
праведнима светилишите,
српском роду саборишите.*

**Толиса је село на требавском дијелу општине Модрича које је у вријеме Другог свјетског рата било сједиште Команде Требавског одреда Југословенске војске у отаџбини, ратна болница и уточиште прогнаних.*

КРЧЕВЉАНИ

*Од ријеке с' обје стране
село Дугој њиви стиже,
ливадама и њивама
врховима све је ближе.*

*Са брежуљка на брежуљак
кућа се кући димом јавља,
воћњак воћњаку цвијетом
љубав румену саопштава.*

*С брда на брдо вранац лак
вриском позива на трку
и на тихом вјетру лепрша
гриву расуту и мрку.*

*Брезовој шуми под брдо
стиже бијело стадо,
крај њега пастирче младо
пише писамце тајно.*

*Под храстом на једној страни
момци се надмећу скоком,
испод липе у једној вали
дјевојке их стрелају оком.*

**Крчевљани су село на планини Требави на подручју
општине Модрича.*

КРЕЧАНЕ

*Бијеле куће на бријегу,
бијеле стазе у снијегу
и бијела црква у селу,
бијела рубина на прелу.*

*Бијела бреза у гају,
бијела трешња у мају,
бијела рада у трави,
бијела марама на глави.*

*Бијела завјеса на окну
и бијели столњак на столу,
бијела погача на њему
и бијела брада на челу:*

*„Добро дошли у добар час
у бијело село код нас
и у добар нам час сјели
за наш столњак бијели!“*

**Кречане су село на планини Требави на подручју општине
Модрича.*

ЈАСЕНИЦА

*Јасенова шума у гају,
јасенова ријека у долу,
јасенове куће у крају,
јасеново село у рају.*

*Јасен јасену шапат шаље:
„Не можеш од брда даље,
не можеш од неба више,
не можеш од воде ниже.*

*Можеш у прољећа лист млад,
можеш у љета дубок хлад,
јесени у раскош боје
и зими у бијеле сневе!“*

*„Можете“, село шапуће,
„бити кров од наше куће
и врата на нашем дому
и плоча на нашем столу.“*

*Тихо враћа јасенов хор:
„Бићемо хлад за села збор,
шаргији вашој звонки глас
и у цркви иконостас.“*

** Јасеница је село на планини Требави на подручју општине Модрича.*

РИЈЕЧАНИ

*Планини су исходиште,
а ријеци извориште,
шумама су расадиште,
ливадама излетиште.*

*Из равнице у планине,
са пољане у дивљине,
из низине у висине,
путељцима у ширине.*

*Дивљој ружи уточиште,
капи росе одмориште,
повјетарцу игралиште,
људској души љечилиште.*

* Ријечани су село на Требави испод врха Дуга њива.

КОПРИВНА

*Ја вам римом не знам рећи
како Босна шуми у ноћи,
шта шапућу врбе у мраку
и кукурузи у тами –
морате у Копривну доћи
и слушати те риме сами.*

*Ја вам стихом не знам рећи
како липа жуто дише,
јабука румено мирише,
а шљива се у сну плави –
морате у Копривну доћи
гдје се стихови пишу сами.*

*Ја вам сликом рећи не знам
како с Требаве свиће дан,
јутро се купа у роси,
свијетле свјетлаци из таме -
морате у Копривну доћи
гдје се слике сликају саме.*

*Ја вам испричати не знам
како то шаргија свира,
и игра се на свадбама,
и пјева се на славама –
морате у Копривну доћи
пјевати и играт' са нама.*

**Копривна је село на десној обали ријеке Босне испод
планине Требава на подручју општине Модрича.*

ВРАЊАК

*Свако јутро, свако вече
слушаиш Босну како тече.
Сваког часа, сваког сата
у души Ти крст од злата.*

*У оку Ти сваког трена
Требава је сакривена.
Са длана Ти Вучијак расте
под кровом Ти гнијездо ласте.*

*У ријеч Ти срце стане,
пјесмом лијечиш старе ране.
Браниш завјет попа Петка
нек Те чува света Петка!*

**Врањак је село на десној обали ријеке Босне у подножју
планине Требаве.*

ПОП ПЕТКО ЈАГОДИЋ

*Ја знам како робље дише
када му се ферман пише,
како се раја диже
када не може клекнути ниже.*

*Ја знам како је на коцу,
како се виси на конопцу,
како је на ножа оштрици,
и на пушке мушици.*

*Ја знам како се образ брани
и чиме се душа храни,
како се крст носи
и крстом пркоси.*

*Ја знам како се из гроба диже
и како се пред Бога стиже,
како се Господа моли
за оно што род боли.*

**Поп Петко Јагодић је био српски свештеник у селу
Врањак и вођа Требавске буне 1858. године.*

ВУЧИЈАЧКА МОЛИТВА

*Немој ми, немој, о драги Боже,
пустити да орлу крила вежу,
да ми вукове у јарам прежу,
и да ми трешње у огрев режу.*

*Немој ми, о Боже свемогући,
заметнути кавгу у мојој кући
да брат своје брату из ината
пред самим носом залупи врата.*

*Немој ми, Творче земље и неба,
оставит' дјецу без крова и хљеба
на да ми моле горе од себе
немој то, Оче, тако ми Тебе.*

*Узми ми, узми, свевиињи Боже,
све што се човјеку узети може,
и све Ти могу дати од себе,
само ми немој узети Тебе.*

**Вучијак је горје између доњег тока ријеке Босне и Саве познато по слободарским бунама у одбрани националне слободе и части.*

НА ЛИПИ

*Овдје се граниче небо и земља
и раздваја зрно од кукоља,
мјери колика је народна воља
да вјечно растави сој од несоја.*

*Овдје је само људскост мјера ствари
и слобода свагда скупља од главе,
овдје понос и пркос брзо плане
увијек прво овдје зора сване.*

**Липа је један од врхова слободарске горе Вучијака на којој је подигнут Храм светог Јована Владимира.*

ДУГО ПОЉЕ

*С Вучијака и с Требаве
хладан вјетар буди дане,
Дуго Поље – дуги дани
врелим знојем окупани.*

*Босном ноћи тихо плове
носе драге неспокоје,
Дуго Поље – дуге ноћи
у самоћи – у самоћи...*

*Љубиоча склапа очи,
сваком капи снове точи.
Босна шумом тихо зове
њене капи у валове.*

**Дуго Поље је село смјештено на лијевој обали ријеке
Босне испод Вучијака на подручју општине Модрича.*

БОТАЈИЦА

*Док у цвијет облачиш
трешње, вишње и шљиве,
слушаш хоће л' преко Саве
сјеверац им доћи главе.*

*Док зрело снопље вежеш,
зебњом срце стежеш
од облака што низ Босну
пустоши ти земљу посну.*

*И док свијећу палиш
и крсницу док ломиш,
слушаш кад ће к'о громови
Са Куле пући топови.*

*Док у зими испијаш
шљивовицу и крушку,
испод свог јастука чуваш
прастару дједову пушку.*

**Ботајица је село на подручју општине Модрича, на
лијевој обали ријеке Босне, у подножеју планине Вучијак.*

ПОСАВСКА ВИЛА

*Из планине, из далеке
на ријеке дуготеке
посавска се вила спушта
да одмори крила пуста.*

*Посавином вила стере
житно поље златопоље,
Посавином вила бере
једру класје златокласје.*

*Посавином вила води
вито коло вртиколо,
Посавином вила пјева
слатку пјесму слаткосанку.*

*Јабуком се вила баца
свакој цури у њедарца,
а момцима крсташ барјак
усађује у срдашица.*

**Посавина је плодна равница која се пружа десном обалом
ријеке Саве.*

МИЛОШЕВАЦ

*Равно село Милошево
међу поља сакривено,
поред вода задојено,
успаванком одгојено.*

*Мило село Милошево
милодувом опијено,
у јоргован обучено,
и босиљком закићено.*

*Драго село Милошево
у пшеници самљевено,
у крсници испечено,
рујним вином заливено.*

*Древно село Милошево
уз здравицу искићено,
ведром пјесмом опчињено
и у бајку заточено.*

**Милошевац је село у посавском дијелу општине Модрича.*

СКУГРИЋ

*Из житишта у вртишта,
из њивишта у торишта,
из шљивика у липике,
из буквика у храстике...*

*И житно је и хљебно је,
и плодно је и мљечно је,
и родно је и сочно је,
и цвјетно је и медно је...*

*У кошеве и качаре,
у пецаре и сушаре,
у трапове и бачваре,
у литриће и буриће...*

*И уз пјесму и уз вриску,
поскочицу – доскочицу,
тамбурицу – шаргијицу,
преклапушу – наклапушу...*

Ију, јиу, ји...

** Скугрић је село на подручју општине Модрича на рубу
равнице Посавине, а у подножју планине Требаве.*

ДОБРИЊА

*Добро јутро – јутро свако
у Добрињи свиће лако.*

*Добар дан – сваки дан
у Добрињи распјеван.*

*Добро вече – свако вече
у Добрињи у сан тече.*

*Лака ноћ – свака ноћ
у Добрињу мора доћ'.*

*Добро добру руку пружа
Добриња нам као ружа,*

*а Добрислав и Добрила
као сами змај и вила.*

**Добриња је модричко приградско насеље смјештено у
посавском дијелу општине.*

ТАРЕВЦИ

*Трале вас кише и вјетрови,
а плаве се шљива цвјетови.
Трали вас мразеви и суше,
а миришу вам липа душе.*

*Трале вас муње и громови,
ал' опет диме се кровови.
Трале вас војске и ратови,
ал' опет пјевају сватови.*

*Трало вас, трало
у многе дане,
али увијек
поново сване.*

* Таревци су приградско насеље у општини Модрича.

ГАРЕВАЦ

*Гарава ти у пољу травица,
Гарава ти у класу пиеница.*

*Гараве ти очи у дјевојке,
гарава јој коса на увојке.*

*Гарави ти крај воде врбази,
гарави ти с прољећа воћњаци.*

*Гараве ти момку науснице,
гараве му танке обрвице.*

**Гаревац је село на посавском дијелу општине Модрича.*

ЧАРДАК

*Биле куле и чардаци,
биле пушке и наџаци,
биле војске и барјаци
- биле на их више нема.*

*Биле њиве и травњаци,
била поља и воћњаци,
биле шуме и паињаци
- биле на их опет има.*

**Чардак је село у посавском дијелу општине Модрича у коме је некад био чардак – љетњиковац босанског везира Хусеин-бега Градашчевића.*

ИМА ЈЕДАН НАРОД

ИМА ЈЕДАН НАРОД

*(Десет божјијих заповијести у
генетском коду Срба)*

Има један народ сав израстао из своје земље и сав урастао у њу. Он расте са њеним јаблановима и боровима, дише њеним шумама, цвјета са шљивицима и липицима, пјева жубором поточића и шумом ријека. Зна све стазе кроз непролазе и има име свакој травци и дрвету. И све му можеш рећи, само му немој казати да му је земља мочварна, неплодна, каменита, стрма, сурова ... иако то она и стварно јесте. Ако прећутиш ту истину, откриће ти богатство живота у мочвари, љепоту цвијета из неплодног тла, понос борова који расту из камена, бјелину стада на стрмим падинама, изазов сурових планина и на крају ће ти рећи како је ова његова земља проклето лијепа. Нико не зна од када потиче та њихова чврста веза са природом, можда од човјекових прапчетака, али се зна да су је они, тврдоглави у својој доследности, сачували до данас и нема те жртве која им је велика за ту и такву земљу. Ако их хоћеш за пријатеље, мораћеш им поштовати земљу.

Можеш од тога народа правити и ратаре и ратнике, и богаташе и сиромаше, и просјаке и скитнице... само робове од њега никада нећеш направити. Урођено му је да буде слободан и у раскоши и у сиромаштву, у љубави и мржњи, у својој мисли и избору. Ако му заповиједиш да ти нешто да, нећеш то добити; али ако га замолиш, добићеш више него што си тражио. Не можеш њему заповиједати са пријестола ма колико он био висок, раскошан и значајан; био он државни, војни или црквени – мораш бити са њима, међу њима, дио њих да би те слушали. Свог краља,

који је највећи утицај на њих имао, нису звали Његово Величанство него чика Пера и старог и изнемоглог су га на рукама пренијели преко албанских врлети по дубоким сњеговима. Свог патријарха, који сваки пост са њима испости, не зову Његова Светост, него наш Паја и слиједе га вјерно и доследно. Свог најзначајнијег војсковођу не зову ни генаралом ни војводом, већ Жућом јер је Жућа јео са њима кромпире из пепела и извршавали су беспоговорно сваку његову заповијест. Они су били њихов слободан избор.

Нећеш их фасцинирати ни титулом ни звањем, ни славом ни имањем, ни одјећом ни накитом – али хоћеш **мудрошћу и знањем, причом и пјесмом**; само то ти неће бити лако, мораћеш положити тежак испит. Изненадићеш се како брзо мисле, тачно закључују и лако се изражавају. Прихватиће и твоје аргументе, али ти то неће признати, не зато што су тврдоглави и сујетни (а јесу), него зато што упорно бране право на своје мишљење и свој став. Тек када су сигурни да им то не угрожавају и не оспоравате, моћи ће бити прихваћени и ваши аргументи, али опет само они здраворазумски. Многи су се овдје окушавали у писању и бесједништву, но мало их је израсло у националне бардове јер је љествица коју је требало прескочити постављена изузетно високо.

Кад поћеш овамо, мораш пронаћи и понијети вагу на којој се **мјере правда и људскост**. Тешко ћеш је пронаћи јер они имају најпрецизније инструменте за мјерење ових људских врлина. Њихов највећи епски јунак ће признати и зажалити: „Јао, мени до Бога милог / гдје погубих бољег од себе.“ Свака ће ти старица овдје рећи: „Није човјеку жао на мало, него на неправу.“ И химна им почиње са „Боже правде“. Немој им ти судити, већ их пусти да суде сами себи - строжијег дјелиоца правде нећеш наћи, а ни твој суд

неће прихватити па ће ти се вратити као бумеранг. Овдје је одувијек право без божанске правде неправда.

Као у сваком народу има их сиромашних, лијених, необразованих, физички неугледних... али ти им не смијеш рећи да су биједа, љенчуге, глупани, ругобе... Неће ти ништа рећи, само ће пљуцнути у страну, а то је знак да си гори од њих, јер је за њих сваки створ божија воља, а то је довољан разлог за **поштовање и самопоштовање**. Ако пак своја запажања прештутиш, сами ће ти се пожалити да тешко живе у оскудици, да немају снаге и мотива за рад, да школе нису ни видјели, да их Бог није обдарио ни љепотом ни памећу. И немој ни најгорима у част и понос такнути јер ту су најосјетљивији и ту су најјачи. Овдје сваки учитељ зна да је основно правило успјеха поштовати и вољети свог васпитаника и опходити се са њим као са равним себи без обзира на разлике у знању, звању и годинама – јер овдје ни дјеца нису мали већ велики људи.

Ни у **част и понос предака** им немој дирати, они најбоље знају ко су им и какви били, али да су без обзира на све заслужили божији мир и памћење. Немој се изненадити кад ти наведу имена својих предака до десетог кољена, а често чак и до Косова 1389. године. Вараи се ако мислиш да им тај коријен можеш ишчупати ако им преореш гробове, попалиш домове и порушиш храмове. Радили су то многи раније, али они тачно знају мјеста гдје прецима треба свијеће запалити, а и данас са мјеста, гдје су им домови предака били, са зараслих огњишта, хљеб им мирише, а са затрављених олтара тамјан. И кад – тад на тим мјестима поново ће заблисати споменици, дићи се кровови и звоници.

Просто је невјероватно да су људи који толико воле живот у свим његовим појавним облицима спремни га **лако жртвовати** за одбрану части и поноса, заложни-

ти главу за слободу и вјеру, правду и истину, властитом крвљу опрати клевете и увреде. То је разумљиво само ако се схвати да постоје неке вриједности које су изнад пуког трајања, да постоји божанска правда и истина, а они у њих генетски вјерују. Зато је овдје смрт само један тренутак у вјечности трајања и зато ваљда и тако дуго трају насупрот свим олујама које су харале овим просторима и у пркос свима који су покушавали да их сатру и затру.

Немој се зачудити ако се растуже због увеле руже, ако им заискри суза за угинулим лептиром, ако се прекрсте над згаженим мравом... Нека те не изненади ни када као огањ букну због и најмање неправде и увреде - буди тада што даље од дохвата њихових руку. Та њихова граница **осјећајности** између туге и бијеса је веома танка и неухватљива. Таква им је и у пјесми и игри које су час бескрајно дубоке и далеке, тужне и меке; а одмах потом чврсте и енергичне, полетне и огњене – увијек са цијелим срцем у ријечи, покрету и слици и са тежњом да се види даље од ока, чује боље од уха и спозна дубље од ума. Љепотом су просто очарани и дижу је на ниво светиње, али та љепота мора бити бескрајно чиста (зато су им и књига, и двор, и црква, и образ, и анђеоло само бијели) и бесконачно недокучива (зато су и вјечно загледи у бескрај небеског плаветнила и у свему што стварају има бар један комадић неба, његове дубине, даљине и модрине). И зато немој да те изненади у дивљини рашких планина чаробна љепота Бијелог анђела на зиду цркве Милешевке, јер и то су они.

Свако од њих пјева само своју пјесму и игра своју игру и свако од њих је **јединствен и оригиналан** – непоновљив. Радо прихватају ново и непознато, поготову ако је то ново лијепо и свијетло, узбудљиво и изазовно, корисно и функционално. Но, изненадићеш се

како су томе новом тако брзо дали своју душу, своју традицију, облик и боју и учинили га изворно својим и оригиналним. Ваљда се због тога други овдје тешко сналазе и проналазе – не могу их обући у своја уска одијела, офарбати својим бојама, крстити их својим крстовима...Овдје свако носи свој крст.

Тешко је, али лијепо је имати их за пријатеља. Тада нећеш имати само **пријатеља**, имаћеш рођеног брата са којим ћеш моћи да дијелиш добро и зло на равне части, без превара и подметања, пријатеља који ће заложити своју за твоју главу. Прву превару и издају ти никада неће заборавити. Не плаши се - неће ти се светити ако си му једном био пријатељ, али ћеш остати његова трајна бол и разочарење. Опростиће ти, али неће заборавити. Зло је имати их за непријатеља. Када им једном станеш на црту, тада иду до краја, „до истраге њине али наше“. Па ти сада, драги мој, слободно изабери онако како ти кажу срце и душа, али и разум и на срећу ти избор. На сваки твој избор они су спремни и ништа их неће изненадити, ни добро ни зло, јер су Голготу преишли не само један него безброј пута и то им је записано у генетском коду.

И пази, не вјеруј сваком ономе ко ти каже да је Србин, посебно не онима који ти кажу да су велики Срби, јер истински Србин никада неће пожељети да буде већи, али неће дозволити ни да буде мањи од тебе - само на равној нози, оком у око. Мораш га мало загребати испод коже да видиш како се односи према природи и земљи, слободи и правди, истини и вјери, прецима и традицији, слабијим и јачим, пријатељима и непријатељима – па ћеш лако препознати да ли стварно припада овом народу или га носе неке мутне туђе воде које су овуда вјековима протицале и никада овдје нису нашле ни свој извор ни свој уток.

ОПРОСТИ, СРБИЈО

*Опрости, Србијо,
к'о рођена мати
што Ти не знадох
пјесму написати.*

*Свака ми пјесма
сувише мала
да би, Србијо,
у њу стала.*

*Пјесма о пјесми
не може ништа,
ништа да збори,
она у срцу
ћути и гори.*

**Србија је држава у централном дијелу Балканског полуострва преко које су вјековима водили најкраћи путеви освајача из Азије за Европу и обратно. Иако изложена честим страдањима у ратовима, сеобама и деобама, успјела је сачувати државност и национални идентитет и дати значајан прилог свјетској културној бащини.*

ЦРНА ГОРА

*Кад би цијела на врх Ловћена стала,
тек тада не би била више мала,
но би нам била бескрајно велика,
пред Богом и људима твоја слика.*

*Кад би из „Горског вијенца“ изашла,
тек тада би исконску себе нашла
и знала који те путеви воде
до бесмртности, правде и слободе.*

*Кад би цијела пред Острогом клекла,
тек онда би била сила велика,
народу и драгом Богу мила,
тек онда би била велика сила.*

**Црна Гора је најмања држава јужних Словена на Балканском полуострву. Цијела јој је историја испуњена витешком борбом за слободу против моћних освајача. Химну тој борби је испјевао Петар Петровић Његош у „Горском вијенцу“. На планини Ловћен подигнут је Његошу маузолеј који је постао духовни свјетионик.*

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

*Увијек туђа,
а никад своја.
Зашто у име Бога
зовеш туђина
на брата свога?!*

*И сам ће доћи
незван на врата
да му служиши
и да те пљачка
док ти вјеша брата.*

*Зашто у име Бога
не живиши свој за свога?!*

**Босна и Херцеговина је држава на Балканском полуострву на планинама Динарида и долинама ријека Дрине, Босне, Врбаса, Уне (десне притоке Саве) и Неретве. Оптерећена унутрашњим религиозним сукобима лако је бивала плијен туђинске власти и поприште унутрашњих ратних сукоба.*

РЕПУБЛИКА СРПСКА

*У шумама, на пољима,
на водама, у горама,
робили Те, палили Те,
рушили Те, блатили Те...*

*На крсту Те распињали,
на кочеве набијали,
у окове окивали,
у тамнице тамничили...*

*Из страдања пркосила,
из бездана устајала,
у незнању надала се,
из пепела рађала се...*

*Сањала си саму себе
и без сабље и без мача,
без топуза и топова,
без вјешала и тамница...*

*Сањала си саму себе
у шумама, на пољима,
на водама, у горама,
у ноћима, у зорама:*

*као извор бистру,
к'о молитва чисту,
широку к'о море,
поносну к'о борје.*

*Сањала се, надала се,
борила се – васкрсла се:
са слободом вјенчала се
у светиње писала се.*

**Република Српска је настала у оквиру Босне и Херцеговине као резултат вјековне борбе српског народа за слободу, равноправност и очување националног идентитета.*

СВЕТОМ САВИ

*Ако нам једном одеш,
не дај никада, Боже,
како у сноп да нас сложје,
ко ће браћу мирити,
ко муње и громове,
олује и вјетрове
ко ће их, ко смирити?*

*Ако нам једном одеш,
ни у сну се не снило,
ко ће да нам повеже
ријечи и вјекове,
ко да расплиће мреже
у које нас враг веже
и стеже ли нас, стеже?*

*Ако нам једном одеш,
далеко и глуво било,
поведи нас са собом
јер без Тебе смо ништа,
само сјеме које лута
без имена и пута,
без гласа и без спаса.*

**Свети Сава је оснивач српске аутокефалне цркве и њен први архиепископ, оснивач српских школа и болница, зачетник српске писмености, историографије и књижевности.*

ХИЛАНДАР

*Како Ти међу зидове
цијело вријеме стане
у све, све његове дане?*

*Како то скупши
народ цијели
под кров бијели?*

*Откуд Ти свеци
у друштву себра,
откуд на Земљи
комадић неба?*

**Хиландар је српски манастир на Светој Гори подигнут
1198. године. Током вјекова постао је најзначајнији српски
духовни центар и духовна ризница народа.*

БИЈЕЛИ АНЂЕО

*Пред љепотом Твојом ћуте стихови,
од бјелине Твоје нестане мрака
и душа постане к'о лептир лака,
вине се високо изнад облака.*

*У крупна Ти рашка Твоја ока два
сва тајна живота и неба стала,
ал' нико не зна како се отвара,
колика у њима даљина сања.*

*Под крило Твоје лако стане свако
ко силно жели мира и тишине
и ко се цијелом душом препусти
да га у бескрај носе Твоје бјелине.*

**Бијели анђео је фреска из 13. вијека у манастиру
Милешева код Пријепоља, задужбини краља Радислава.*

КОСОВО

*Само божури знају
зашто црвено цвјетају
и само Ситница ћути
зашто јој се вода мути.*

*Само звијезде сањају
да на Твојим божурима
поново блистају.*

*Само Срби разумију
оно што црни косови
вијековима пјевају.*

*Само Дечани знају,
али их не питају,
какви су то знаци
што их Бог земљи баџи.*

**Косово је подручје на коме је формирана српска државност, духовност и култура и на коме је 28. јуна 1389. године вођена одлучујућа битка за опстанак српске државе и народа. О тој бици формиран је мит који је вјековима чувао свијест о националном поносу и државотворности.*

ВИДОВДАН

*Без Тебе би били
без вида, без дана.*

*Ко би нас тада вид'o
од мрака, од рана?*

*Без Тебе би били
без пута и сванућа.*

*Ко би нам казао
гдје нам је то кућа,
куда треба ићи,
како до ње стићи?*

**Видовдан је српски национални празник везан за дан Косовске битке (уторак 28. јуна 1389. године) уз коју је створен мит о националном поносу, части, достојанству и слободарству.*

ВОЖД

*Зинуле на нас и ала и врана
од зле мајке и од још горег оца
растежу нас од коца до конопца,
као бундеве скидају нам главе
и светиње нам на ломачи пале.*

*Ни мање земље ни више вјешала,
ни мање земље ни више тамница,
ни мање земље ни више робова,
ни мање земље ни више гробова,
ни мање земље ни више крстова.*

*И кад је крвца из земље проврела,
судбина те међу нас довела.
И нико не зна нит' ће кад знати
која Те је наша одњихала мати,
која Те је епска пјесма родила,
која Те је древна бајка дојила.*

*Ти си знао гдје нам то снага спава,
како да пробудиш у робу лава.
Кроз земљу пронесе крсташ барјаке,
покупи под њих биране јунаке,
протјера из земље врону и алу
и у поноћ народу зора свану.*

*Када је седмоглава аждаја пала,
тражила нам је да јој Твоја глава
буде посљедња из Србије храна
и морасмо да у темеље наше земље
ставимо Твоје тјеме као сјеме.*

**Вождом су Срби звали Карађорђа Петровића, вођу Првог српског устанка против Турака, који су Србију држали у петовековном ропству.*

СУЂЕЊЕ

*Суде ми, о Боже пресвети,
у овој ноћи без памети,
ноћи без свитања и наде
суде за оно што они раде.*

*Суде ми без Христа
за недјела триста,
за оно што нисам,
а они сви јесу,
суде ми у сили,
моћи и бијесу.*

*Суде ми и суде
без срца и душе
у сред ове тмуше
што презрех смрт и лаж
за пркос и понос
земље и рода мог,
суде к'о да су Бог.*

*Свједока хиљада
без части и стида
у тами мрака
лаже без престанка,
за шаку динара
душа је продана.*

*Учини ми, свети, пресвети,
да послјије све ове таме
истина као сунце плане
и не брини, не брини за ме.*

ПЕТАР ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ

*Још стиховима као муњама
сијечеш густи мрак на четверо.
Пјесмама к'о црквеним звонима
најављујеш нам нова свитања.*

*Још ријечима к'о звијездама
разносиш нам таму вјековима.
Оштрим мислима као сабљама
сијечеш паучину временима..*

*„Па докле ћеш, докле ћеш, Пјесниче,
вјечног дана и свјетла вјесниче?“
„Док је људи и док је Косова!“
бљеснуше муње са Ловћена.*

**Петар Петровић Његош је црногорски владар, владика
и пјесник. Његов еп Горски вијенац је поетска синтеза
етичких норми слободе и правде.*

ЧУДОТВОРАЦ ОСТРОШКИ

*И камен Ти вјеровао
на постао олтар,
пећина Ти вјеровала
на постала црква.*

*Планина Ти вјеровала
и би Светигора,
и облак Ти вјеровао
на постаде небо.*

*Стијена Ти вјеровала
на потекла вода,
и киша Ти вјеровала
на родила лоза.*

*И штап Ти вјеровао
- постао путоказ,
вријеме Ти вјеровало
на постало вјечност.*

*Камен и пећина,
планина и облак,
стијена и киша,
и штап и вријеме...*

*Све **Ти** вјеровало
и све, све, **Пресвети**,
само има људи
које све то чуди.*

**Свети Василије Острошки Чудотворац је српски свети-
тељ чије нетрулежне мошти почивају у манастиру Ос-
трог, његовој задужбини.*

ВРАТИ СЕ, ТЕСЛА

*Врати се, Тесла,
Твојим муњама
гађају звијезде.*

*Врати се, Тесла,
Твојим струјама
руше градове.*

*Врати се, Тесла,
Твојим мислима
воде ракете.*

*Врати се, Тесла
Твоје голубове
нико не храни,
нико не брани,
умиру сами.*

**Никола Тесла је српски научник и један од најзначајнијих
свјетских проналазача у области електротехнике.*

БИЋЕ СРБА

*Док нам свијећа гори,
док се крсница ломи,
док нам тамјан мирише,
док се ћирилица пише
- биће Срба!*

*Докад се срцем збори,
док права љубав гори,
док се душом пише,
док се за брата дише
- биће Срба!*

*Док свира фрула,
док труби труба,
док гусле гуде,
док зоре руде
- биће Срба!*

*Све док се Христу моли,
док се слобода воли,
док Бог са неба суди,
док буде правих људи
- биће и Срба!*

*Док се свети Сава слави,
док нам се исток плави,
док нам свијетли Тесла
тећи ће наша чесма
- и биће Срба!*

**Срби су јужнословенски народ који је још у средњем вијеку у централном дијелу југоисточне Европе формирао јаку државу која је 1459. године пала под турску власт. За вријеме петовјековног ропства били су изложени прогонима, диобама и сеобама, али су ипак успјели обновити државност, сачувати националну свијест, језик и културу.*

ТАМО ЈЕ СЕЛО ЈЕДНО

ТАМО ЈЕ СЕЛО ЈЕДНО

Тачно тамо на лијевој обали уића Пиве и Таре у Дрину хиљадама година се гаси и поново рађа село једно. Вјероватно су у пећинама поред ријека и испод врхова планина бивствовали још праисторијски људи, у густим шумама Вучева и бистрим водама Пиве ловили стари Илири, Римљани чували путеве који им долинама ријека повезују царство и успут садили и калемили крушке, јабуке и трешње и тачно на Саставцима оставили гробље да им и данас душе слушају шумове ријека и лутају по шумама и планинама. Е, по тим њиховим крушкама Словени то село Крушевом назвали, настанише се ту и уђоше у састав прве српске државе да у њој на вијек остану, а тешко је било остати и опстати – врашки тешко. Планине стрме и хладне, шуме густе и непроходне, ријеке брзе и валовите – не воле газа ни моста, зиме дуге и сњеговите, љета сушина и огњевита, непријатељи стижу са свих страна – са запада Млечани, са сјевера Мађари, са истока Турци, а владари и властела српских земаља отимају се и о овај комад земље као о светињу, као да им живот значи па постаје Србија, а потом Зета, па Босна и онда Херцеговина – а земља и људи не знају шта то значи, него мисле да је све исто само што се другачије зове.

Српски владари доведоше Сасе да им на десној обали Пиве, на Шћепан Пољу, копају бакрену руду и траже злато, а Сандаљ Хранић и синовац му Стјепан Вукчић Косача, херцег од светог Саве, подигоше на Шћепан Пољу цркву Шћепаницу, височије на Заграђу манастир, а на Градини изнад њега под брдом Соко утврђени град, љетну резиденцију, и цијели крај снажно оживље. Но, 1466. године дођоше Турци, запалише цркву и манастир, порушише град, протјераше и поб-

ше становништво и цијели крај опустје - а оне крушке, јабуке и трешње у Крушеву су и даље цвјетале и чекале људске руке.

И дочекале су, али тек послјије 412 година. У јесен 1878. године након Берлинског конгреса (од 13.6. до 13.7. 1878. године) тројици Мумина са Мале Црне Горе испод Дурмитора (Мирку, Милану и Новици) за ратне заслуге у биткама против Турака на Вучијем долу 16.7. и Муратовици 31.10.1875. године црногорски владар Никола Петровић (касније краљ) дарива село Крушево под изговором да се склоне из дурмиторског леда и снијега, а уствари да му буду сигурни граничари према моћној Аустроугарској царевини. И населише се браћа са бројним породицама, и подигоше куће и воћњаке, и искрчише шуме, и размножише стада... али су брзо морали платити високу цијену краљеве милости, ордена и добротинства. У љето 1914. године упадоше Аустријанци у село док је још спавало покупише све што је могло пушку носити и послаше их да гину по европским фронтима. Тако, на примјер, само из једне породице Новицу, главу куће, одведоше у затвор у Фочи, отроваше га и на непознатом мјесту затрпаше, а синове му Радослава, Недјељка, Ђорђа и Милоша послаше на руски фронт у Галицију гдје прва тројица остадоше без гроба и мрамора, а четврти се као инвалид врати у село гдје затече само слијепу мајку Виду и срушену кућу. Упорно и тврдоглаво у настојању да продужи трајање подиже кућу, основа породицу и настави скоро прекинуту нит живота. Слично су и остале породице васкрсавале из страдања и пепела. И поново потече ријека живота са новом надом и старим стрепњама јер многи су жељели ове планине и ријеке, њихово богатство и љепоту - само су чекали нову прилику да огњем и мачем цртају границе које постоје само у њиховим главама.

На нова страдања се овдје никада није дуго чекало. У мају 1943. године гоњени Нијемцима сиђоше са Пивске планине партизани, подигоше на ријеци мост, смјестише Врховни штаб у село и узеше из њега све оно што им је требало, попеше се на Вучево и продужише на Сутјеску. Село покупи оно што је иза партизана остало (а мало је остало) и што се на брзину могло понијети и посклања се у збјегове по вртачама и долинама Вучева. Нијемци су, таква им наредба била, убијали све што се креће и палили све што може да гори. У једној долини нађоше збјег и побише све – њих педесет једно, и дјецу у колијевици и старце који су већ били једном ногом у гробу, затријеше и цијеле породице. Остале сачува планина, скривше их њене пећине и вртаче – хвала им!

Кад зло прође, вратише се на своја згаришта и упорни и тврдоглави почеше све из почетка. И почеше да се диме ојаци на новим крововима, да се злати јечам у лукама, да се валама пружају цвјетни откоси, да гајеви пјевају звонима са стада, а љети цијела планина одјекује од пјесме дјевојачке врашки изазовне и момачке силне и пркосне, и блејања непрегледних бијелих стада и силне рике бикова и помамне вриске коња... Чинило се да и ријека, и село, и шума, и планина пуцају од снаге, кључају од живота.

Оно што нису успјеле војске и ратови, урадили су широки друмови и велики градови. Младе су путевима снажно даљине звале, а градови их мамили раскошним свјетлима као сијалице лептире. Радио, телевизија и штампа им сваког часа нудиле неке неодрљиве шарене илузије. И кренули су из села за тим својим снови-ма и остајали заробљени у неким великим градовима. Долазили су само кад зову гена, природе и дјетињства нису могли одољети и када су сахрањивали мајке и очеве, а њих је све мање било. И село опустје. Сретнеш

само данас понеког како је дошао да на гробљу свијеће запали, да кров на кући мало покрпи, да убере јабуку са стабла које је прадјед калемлио, да бар на тренутак буде оно што је од искона био – цвијет на крушки оско-руши или плод на јабуци дивљаци.

Но, ни то неће дуго, мост на Пиви је све старији, а нови нема ко да гради, јер Крушево је опет (од средњег вијека ево до данас) на граници двију држава па је, изгледа, одлучило да нестане - боље и то него бити вјечити граничар, монета за поткусуривање, свачије и ничије - па је боље нестати. Остаће извори крај ријеке (Чоково врело, Калуђерска врела, Врело, Млин, Сарица, Сплутишта...), зарасле њиве изнад њих (Чокова лука, Љесковица, Чаушки до, Конопљиште, Студенац, Пољице, Рашевице, Селишта...), куће прирасле за стране и изнад њих заравни (Вал, Завале, Крчевине, Равни, Паљевине, Подови...), а потом горе испод планине густе шуме (Гај, Висотни криш, Брезова раван, Јелићи, Букве, Ђевица, Седло, Близница...) и на крају на вијеницу Вучева за небо привезани врхови (Дубоковац, Обла греда, Бојана, Равна стијена, Пролом, Коритник...) Мора да им је имена давао неки древни пјесник зачаран у шуму извора и ријека, тишини трава, бјелини цвјетова крушке и трешиње, мирису липе, трептају брезе, поносу јела и борова... Мора макар то остати од Крушева. И биће доста за онога ко зна да га нађе и за оне који га поново буду насељавали да и они буду добри људи, а такви морају бити јер им да буду другачији неће дати душе Крушевљана које су се одавно уселиле у сунчана јутра и звјездане ноћи, мирисе трава и цвјетове липа, шум ријеке и тишину шума, ћутање планине и пјесму вјетрова, игру лептира и зујање пчела. Добро дошли у Крушево, село које нестаје, а опет живи у сваком јутру и вечери, свакој травци и стаблу, сваком шуму и ћутању.

КРУШЕВО

*Цијело је село једно
на таласе Пиви сјело
па у свијет полетјело
и нестало у даљини
- изгуби се у туђини.*

*Туђе зоре, туђи дани,
туђа поља и ливаде,
туђе воде и мостови,
нигдје свога ни корова,
у ноћи се губи зора.*

*Стари орах залуд чека,
узалуд се нада ријека
и ливаде, и воћњаци,
оранице и пашњаци,
густе шуме и пропланци.*

*Јелићима ни Вучеву,
ни Студенцу, ни Пољицу
нико рећи и не смије
да повратка више није,
да повратка више није.*

**Крушево је село испод планине Вучево на лијевој обали
ријеке Пиве на њеном самом уићу у Дрину – скоро сасвим
расељено.*

ПИВА

*Да ли имаш љепшег пића
од извора са Маглића,
да ли имаш бољег вина
од потока са планина?*

*Да л' Пивљанка има нека
бистријег од Тебе ока,
да л' Жупљанка има нека
лакшег од Тебе скока?*

*Да ли хуком из дубина
изазиваш Пивљанина,
да ли пјесмом од милина
мамиш себи Жупљанина?*

*Да л' у њедра тајно кријеш
прстен момка Дурмитора
и да ли ћеш послуже пића
примит' бурму од Маглића?*

*Да л' си сјајем у плићаку
огледало Ти јунаку,
да ли пјеном са валова
китиш свате соколова?*

*Да л' шапатам у врбаку
причаш неку древну бајку,
да ли шумом у ноћима
у сан водиш соколића?*

**Пива је ријека у Црној Гори која заједно са Таром чини
Дрину.*

ВУЧЕВО

*Кажи, горо, тако ти вјетрова,
откуд теби мркој и суровој
танке јеле високих врхова?*

*Кажи, шумо, тако ти громова,
откуд теби мрачној и дубокој
та љепота планинских борова?*

*Каж'те, поља, тако вам сњегова,
откуд вама тамним и зеленим
та бјелина њежњијех цвјетова?*

*Знаш л', планино, не допала јада,
гдје је теби чобаница млада,
гдје су њена непрегледна стада,
гдје су косци са твојих ливада?*

*Да то није, јад те не убила,
твоја нека надгоркиња вила
од пастирки јеле начинила,
од оваца нарцис направила,
од косаца борове извила?*

*Кажи, горо, тако ти орлова,
кажи, шумо, тако ти вукова,
каж'те, поља, тако вам Маглића,
каж', планино, јад те не убила,
шта уради надгоркиња вила?*

**Вучево је планина која се диже на лијевој страни кањона доњег тока ријеке Пиве и горњег тока ријеке Дрине.*

СТУДЕНАЦ

*Како Ти стане у око
Вучево, Вукуша, Соко
на ту у тишини ћуте
и плаве даљине слуте?*

*Како то харфе чаробне
Пиве, и Таре, и Дрине
претвараш у звучне риме
и лијечиш душе тиме?*

*Како цвјетове и траве
и из снова, и са јаве,
из жупе, и са планине
везеш у исте ћилиме?*

*Како то бурне вјетрове
са сјевера и са југа,
са ријека и с' планина
умири Твоја тишина?*

*У загрљају ријека
и у гнијезду планина
зачарала Те вила
да будеш љепоти тајна
и загонетка трајна.*

**Студенац је усамљена ливада на лијевој обали ријеке
Пиве на њеном ушћу у Дрину, у подножју планине Вучево,
а наспрам планина Соко и Вукуша.*

ШЋЕПАН ПОЉЕ

*Сјећаш ли се, поље Шћепаново,
кад с' Херцеза из боја чекало
да му коња сокола придржиш
док штит, оклоп и калпак скида
и ратнике руком благосиља.*

*Памтиш л' Јелену, кћи Лазареву
и вјерну љубу Хранићеву,
пред олтаром цркве Шћепанице
моли за душу великога кнеза
и мајке Милице – сапатнице.*

*Видиш л' у освит сунчаног дана
како ти пољем шета сама
Катарина, кћи херцеза Шћепана
и госпођа Стефана Томаша,
претпоследњег босанскога краља.*

*Хоће ли опет једнога дана
црква Шћепаница изнић' сама
и расути гласе својих звона
да постанеш престоница нова
к'о што бјеше послје Косова?*

**Шћепан Поље је мјесто на ушћу Пиве и Таре у Дрину на коме је Сандаљ Хранић, владар Херцеговином у првој половини 15. вијека, подигао цркву посвећену светом архиђакону Стефану, а његов наследник синовац Стјепан Косача на Заграђу манастир светог Јована Крститеља и изнад њега утврђени град Соко.*

ХЕРЦЕГ ШЋЕПАН

*Херцеже од светог Саве,
тако Ти крсне славе,
дође л' Ти у небески сан
над Пивом, Таром и Дрином
у прољеће сунчани дан?*

*Запалиш л' у ноћи глуве,
кад нико видјет' не смије
како се у мраку сија,
св'јећа на зиду Градине,
тамјан на врху планине?*

*Храниш ли у зиме дуге
светог Саве вукове
на Вучеву у Долове
и Соколу на брегове
орлиће Душанове?*

*Што се показат' не смијеш,
што се у ноћи кријеш
кад Те ц'јела Пива чека
да се вратиш из далека?*

**Херцег Стјепан Косача је потомак Војводе Влатка Вуковића и посљедњи владар Херцеговином прије њеног пада под турску власт. Његова љетња резиденција налазила се на Градини изнад Шћепан Поља испод брда Соко.*

ПИВСКИ МАНАСТИР

*Темељ Ти на дну језера
чувају језерске виле
и шапћу Твоје молитве
у дуге ноћи тишине.*

*Крстови на врху крова
скупљају звијезде сјајне
што их вјечним учинише
Твоје свете молитве тајне.*

*Зидови бијели ћуте
све радости и све туге
што их сјетни скупнше
кроз вјекове своје дуге.*

*Сав од вјечности саме,
уз свијеће и тамјан
молитвама бројиш дане
и ноћи непреспаване.*

**Манастир подигнут у шеснаестом вијеку на извору
ријеке Пиве, а приликом изградње Хидроелектране
„Пива“ измјештен на обалу акумулационог језера које је
потопило рјечно извориште.*

МАНАСТИР СВЕТОГ ЈОВАНА НА ЗАГРАЂУ

*Скидали Ти куполу к'о главу
да је за бежбожничку славу
служе вампирима на тањиру,
а она на томе истом пиру
израсла у Дурмитора висину
и наткрилила цијелу Пиву.*

*Сјекли Ти крстове као руке,
а они као Тројеручице
потекли Пивом, Таром и Дрином
да крсте све крајеве и људе
док им и кап капи воде буде.*

*Растурали Ти олтар у прах,
он у тај исти мах од стола
постајао гора Сокола,
и Вучева и Златибора
па чвршићег олтара не створи
ни ум ни рука људског створа.*

*И не могоше Ти ништа, ништа
сила, ни заборав, ни вријеме,
чувају те молитве немара,
чува Те љубав као сјеме
за посљедње вријеме.*

**Манастир светог Јована Крститеља је задужбина херцега Стјепана Косаче подигнут у 15. вијеку на Заграђу изнад Шћепан Поља, испод планине Соко. Турци га похарали, а обновљен почетком 21. вијека.*

МАЈЦИ ДАНИЦИ

*Знам да си опет ноћас она
најсјајнија звијезда горе,
знам да раскошним сјајем скриваш
какве те тешке бриге море
од првог зрака до ране зоре.*

*Умори ли се од рада Рада,
шта ли је Јела данас јела,
гдје ли је Стана ноћас стала,
какве силе ломи мој Миле,
која ми гора чува Глигора?*

*Ми смо сви добро и здраво
и срећни смо, срећни јако,
вјеруј ми бар једном, мајко,
и хајде макар ноћи ове
без бриге утони у снове.*

МОЈ ДОБРИ СИЈЕДИ СТАРИ

*Мој отац дугу њиву у бразде слаже,
кроз цвјетну ливаду откосе ниже,
богату љетину на таван диже
и све то само с двије руке стиже.*

*Расту му, ето, дјеца као из воде,
воћњаци увијек богато роде,
подруми пуни, торови тијесни,
волови силни, а коњи бијесни.*

*Све ће да роди, а жена да грије,
остало његова брига и није,
но прекрсти се на поново ради,
и ори, и коси, копај и сади.*

*Е, мој добри сиједи стари,
осим куће, дјеце, жене и њиве
има на свијету још много ствари,
има на свијету још безброј ствари,
али то твоја брига и није,
- нека жање свако оно што сије.*

ОЧИЈУ ТИ, ОЧЕ

*Душе ти, оче,
постоји ли већа срећа
но дјечице пуна кућа
и погача врућа
и миран сан до сванућа?*

*Вјере ти, оче,
има л' шта од бразде дубље,
од цвјетног откоса дуље,
плодније од њиве,
родније од шљиве?*

*Среће ти, оче,
има л' шта на овом свијету
богатије од сељака,
тврђе од тежака,
„луђе“ од момака?*

*Славе ти, оче,
има л' шта под кровом неба
да човјеку више треба
од топлог огњишта
и мирног ноћишта?*

ЈОШ СИ ПОСВЕ, ПОСВЕ МАЈА

*Кћери моја,
што ниси још мала
па да будеш Лана,
Љубица, Милица,
Ружица и Јана,
да будеш Милена
и да имаш бар још
хиљаду имена?*

*Кћери моја,
што још ниси мала
да би у око стала
па да те твој тата
из свог ока роди
и за ручицу води?*

*Кћери моја,
што још ниси посве, посве мала
да цртамо шаре буба-маре,
да на крилима јуримо лептира,
да бројимо латице у ружа,
да трчимо док се дуга пружа?*

*Кћери моја, заиста,
ти си још посве мала,
тек си на ноге стала,
само ти то и не знаш
мораш тату да питаш.*

ЗАВЈЕТ

*Има тамо ријека једна
и стари мост на њој,
ако се није срушио,
сине мој!*

*Има тамо и кућа једна
и огњиште у њој,
ако се није угасило,
сине мој!*

*Има тамо и буква једна
и извор је под њом,
ако се није замутио,
сине мој!*

*Има тамо ливада једна
и јабука у њој,
ако није струла,
сине мој!*

*Има тамо обала једна
и гробље је на њој,
ако није већ зарасло,
сине мој!*

*Ех, има тамо, има тамо...
не могу ти све рећ',
но отиђи па види,
сине мој!*

ИМА НАДЕ

*Кад ме туга свлада,
кад тоне нада,
кад се свјетла гасе,
кад не знам за се
- ја имам сестре,
ја имам брата.*

*Кад не знам шта ћу,
кад не знам куд ћу,
кад се маглом лута,
кад нема пута
- ја кренем сестри,
ја кренем брату.*

*Кад стигнем на крај пута,
станем пред лице Бога
- ја ћу имати сестре,
имаћу брата свога.*

БИЉЕШКА О АУТОРУ

Глигор Муминовић је рођен у Крушеву на ријеци Пиви. Основну школу је учио у Црквичком Пољу на Пивској планини, гимназију у Фочи, српски језик и књижевност студирао у Београду, а младе језику и књижевности учио у Градацу до 1992. године, а потом у Модричи.

Писао је сценарије за цијели низ друштвених и културних манифестација, објављивао пјесме, есеје, бесједе, рецензије, приказе књижевних дјела и кратке приче, уређивао листове и часописе „Радост“ (у Градацу), „Савовање“, „Саборац“ и „Видовдански годишњак“ (у Модричи).

„Завичајне јабуке“ су збирка лирских пјесама у којој се сликом и музиком ријечи користећи поједине топониме и личности као мотив покушавају открити трајне истине о једном народу – његовој историји, култури, традицији, вјери и обичајима – о његовом карактеру и души и исконској вези са природом и човјека са човјеком. Сваки топоним скрива неку древну вриједност која има универзални карактер свима онима које води осјећање љубави, истине и правде.

Четири лирска текста или есеја су уводи у поједине циклусе пјесама или наративна синтеза поетског исказа. Циљ им је да помогну читаоцу да лакше пређе пут од лирске слике до пјесничке поруке, од појединачног и локалног до универзалног, од дрвног и исконског до трајног, од природног и људског до вјечног и божанског.

Књига је ауторов дуг према Богу и људима, према завичају и народу, према његовој прошлости и будућности и према свима онима који су му на животном путу свијетлили љубављу и надом, вјером и скромношћу, чаићу и слободарством, истином и правдом.

Садржај

ЧОВЈЕК И ЗАВИЧАЈ

<i>ЧОВЈЕК И ЗАВИЧАЈ</i>	9
<i>ЗАВИЧАЈ</i>	13
<i>ЈАБУКА</i>	14
<i>БАЈКА О ПЈЕСМИ</i>	15
<i>БАЛАДА О ЖИВОТУ</i>	16
<i>ПЈЕСНИК</i>	18
<i>ТРАВЕ</i>	19
<i>БРЕЗА</i>	20
<i>ЉУБАВНА ПЈЕСМА</i>	21

ЈАБУКА ПОД ТРЕБАВОМ

<i>ЈАБУКА ПОД ТРЕБАВОМ</i>	25
<i>МОДРОМ ГРАДУ</i>	27
<i>МАЈНА</i>	28
<i>БОСНА</i>	29
<i>ДОБОР</i>	30
<i>ТРЕБАВА</i>	31
<i>ДУГА ЊИВА</i>	32
<i>НА ДУГОЈ ЊИВИ</i>	33
<i>ЗДРАВИЦА ХРАСТУ</i>	35
<i>ПОП САВО НА ТРЕБАВИ</i>	36
<i>ТОЛИСА</i>	37
<i>КРЧЕВЉАНИ</i>	38
<i>КРЕЧАНЕ</i>	39
<i>ЈАСЕНИЦА</i>	40
<i>РИЈЕЧАНИ</i>	41
<i>КОПРИВНА</i>	42
<i>ВРАЊАК</i>	43
<i>ПОП ПЕТКО ЈАГОДИЋ</i>	44
<i>ВУЧИЈАЧКА МОЛИТВА</i>	45

НА ЛИПИ	46
ДУГО ПОЉЕ	47
БОТАЈИЦА	48
ПОСАВСКА ВИЛА	49
МИЛОШЕВАЦ	50
СКУГРИЋ	51
ДОБРИЊА	52
ТАРЕВЦИ	53
ГАРЕВАЦ	54
ЧАРДАК	55

ИМА ЈЕДАН НАРОД

ИМА ЈЕДАН НАРОД	59
ОПРОСТИ, СРБИЈО	65
ЦРНА ГОРА	66
БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА	67
РЕПУБЛИКА СРПСКА	68
СВЕТОМ САВИ	70
ХИЛАНДАР	71
БИЈЕЛИ АНЂЕО	72
КОСОВО	73
ВИДОВДАН	74
ВОЖД	75
СУЂЕЊЕ	77
ПЕТАР ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ	78
ЧУДОТВОРАЦ ОСТРОШКИ	79
ВРАТИ СЕ, ТЕСЛА	81
БИЋЕ СРБА	82

ТАМО ЈЕ СЕЛО ЈЕДНО

ТАМО ЈЕ СЕЛО ЈЕДНО	87
КРУШЕВО	91
ПИВА	92
ВУЧЕВО	93
СТУДЕНАЦ	94
ШЋЕПАН ПОЉЕ	95
ХЕРЦЕГ ШЋЕПАН	96

<i>ПИВСКИ МАНАСТИР</i>	97
<i>МАНАСТИР СВЕТОГ ЈОВАНА НА ЗАГРАЂУ</i>	98
<i>МАЈЦИ ДАНИЦИ</i>	99
<i>МОЈ ДОБРИ СИЈЕДИ СТАРИ</i>	100
<i>ОЧИЈУ ТИ, ОЧЕ</i>	101
<i>ЈОШ СИ ПОСВЕ, ПОСВЕ МАЛА</i>	102
<i>ЗАВЈЕТ</i>	103
<i>ИМА НАДЕ</i>	104
<i>БИЉЕШКА О АУТОРУ</i>	105

ИЗДАВАЧ

*Српски културни центар
Модрича*

РЕЦЕНЗЕНТИ

*Милена Дрна
Марко Раулић*

ЛЕКТОР

Бојана Муминовић

ФОТОГРАФИЈЕ

Борис Муминовић

ШТАМПА

„РПС графика“ Добој

ТИРАЖ

300 комада

ИЗДАЊЕ

Прво

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

821.163.41-1

МУМИНОВИЋ, Глигор

Завичајне јабуке / Глигор Муминовић. - 1. изд
- Модрича : Српски културни центар, 2010 (Добој
РПС Графика) . - 100 стр. ; 21 цм

Тираж 300. - Биљешка о аутору: стр. 95

ISBN: 978-99955-29-19-2;
COBISS.BH-ID 1315608